بسم الله الرحمن الرحيم

Duâ'da Tevhîd

(Beşinci Makâm)

Süphesiz duâ, ibâdettendir. Hattâ ibâdetin özü, başı ve en fazîletlisidir. Hadîs-i şerîfte : **"Allâh katında en kıymetli şey duâdır."** buyrulmuştur. Bir diğer rivâyette: **"İbâdetin en efdali duâdır."** denilmiştir. Bu hadîsleri, **Hâkim** rivâyet etmiş ve sahih olduklarını belirtmiştir. Bir diğer hadîs: **"Duâ ibâdettir."** şeklinde vârid olmuştur. Bu hadîsi de **Tirmîzî** rivâyet etmistir. Bu hadîsler, duânın bundan başka bir anlamının olmadığını gösterir. Arap dilinde mübtedâ ile haberin arası bir zamîr ile ayrılıyorsa, orada haber belirli bir şeye hasredilmiş demektir. Bu hadîslerde de durum aynı olduğu için duânın baska bir anlamının olmadığı ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir kârine, hasrın olmadığına delâlet ederse, o zaman bir şeyin fazîletini göstermek için veya mübâlağa için yahut bir şeyin önemini belirtmek için olur. Daha önce ibâdetin mânâsının Tevhîd, yani Allâh'ı birlemek olduğu geçmisti. Duânın da bir ibâdet olduğunu belirttik. O halde Allâh'tan başkından duâların kabul edilmesini istemek, (dilek ve isteklerinin kabul edilmesi için) olanlara yalvarıp yakarmak şirktir.

Bu konudaki delillerden biri Yüce Allâh'ın şu sözüdür:

"Rabbinize yalvararak ve gizlice duâ edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez. Yeryüzü düzetildikten sonra, onda bozgunculuk yapmayın. Korkarak ve umarak O'na duâ edin. Muhakk ki Allâh'ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır." (A'râf, 7/55-56)

Bu iki âyette *"ibâdet olarak duâ"* ile *"istek anlamındaki duâ"* cemedilmiştir ki, her iki duâ biçiminin de ancak Allâh'a yapılması ve O'na has kılınması gerekir.

Bakara sûresinde şöyle buyrulmuştur:

"Kullarım, sana Benden sorarlarsa onlara söyle ki: 'Ben (onlara) yakınım, Bana duâ ettiği zaman duâ edenin dileğine karşılık veririm,...'" (Bakara, 2/186)

Bu âyet; duânın, nidâ/yakarış ve istemek/istekte bulunmak demek olduğunu açıklamak için inmiştir. Çünkü onlar (Araplar), Peygamberimize şöyle demişti: *"Rabbimiz yakın mıdır, gizlice münâcât mı edelim; yoksa uzak mıdır, bağıralım mı?"* Bunun üzerine bu âyet-i kerîme nâzil oldu. Sebeb-i nüzûl ile ilgili bu olay **Celâleyn Tefsîri**'nde zikredilmiştir.

Yüce Allâh, İsrâ sûresinde şöyle buyuruyor:

"De ki: 'Ister Allâh deyin, ister Rahmân deyin, hangisini derseniz deyin, en güzel isimler O'nundur. Namaz kılarken sesini yükseltme, gizlide okuma, ikisi ortasında bir yol tut.'" (İsrâ, 17/110)

İbn Abbâs (r.a.), bu âyet-i kerîmeyi tefsîr ederken iniş sebebi olarak şu olayı anlatmıştır: *"Rasulullâh (s.a.v.), bir gece Mekke'de secde ederken, secde esnasında:* **'Yâ Allâh, Yâ Rahmân'** deyince Ebû Cehil şöyle dedi: *"Muhammed bizi ilâhlarımız(a tapmak, onlara duâ etmek ve onlara yalvarıp yakarmak)dan nehyediyor, (Bir ilâha davet ediyor), fakat kendisi iki ilâha duâ ediyor."* Bunun üzerine Yüce Allâh bu âyeti indirdi.

İbret verici olan şu esbâb-ı nüzûla (nüzûl sebebi/iniş sebebi) bakınız! Zîra nüzûl sebepleri, âyetleri anlamada akıl sahiplerinin dâimâ başvuru kaynağıdırlar.

Nûh suresindeki şu âyete bakalım:

"(Nûh) dedi ki, Rabbim! Doğrusu ben, milletimi gece gündüz çağırdım. Fakat benim çağırmam, sadece benden uzaklıklarını artırdı. Fakat ben, onları bağışlamam icin her dâvet ettiğimde onlar, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbislerine büründüler, direndiler ve kibirlendikçe kibirlendiler." (Nûh, 71/5-7)

Bu açık naslar, duânın bir ibâdet ve çağrı olduğunu beyân ediyor ve Allâh'tan başkasına duâ etmenin yasak olduğunu açıkca belirtiyorlar. Buna göre, kendisine çağrılan, duâ edilen, yalvarıp yakarılarak istek ve niyazda bulunulan kimse (münâdî); çağıran, duâ eden, yalvarıp yakaran, istek ve niyazda bulunan kimse (mübâdî)nin ilâhı sayılır. Yani, duâ eden kimse, -her ne olursa olsun- duâ ettiği şeyi kendisine ilâh edinmiş sayılır ki bu, şirktir.

Yüce Allâh bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Kâfir olanlar, Rablerine (başkalarını) denk tutuyorlar." (En'âm, 6/1)

"Onlar orada (putlarıyla) çekişerek derler ki: 'Vallâhi biz apaçık bir sapıklık içinde imişiz! Çünkü sizi, Âlemlerin Rabbine denk tutuyorduk.'" (Şuârâ, 26/96-98)

Yüce Allâh, A'râf sûresinde şöyle buyuruyor:

"Sizi bir tek candan (Âdem'den) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini (Havvâ'yı) yaratan O'dur. Eşi ile (birleşince) eşi hafîf bir yük yüklendi (hâmile kaldı). Onu bir müddet taşıdı. Hâmileliği ağırlaşınca, Rableri Allâh'a: 'Andolsun bize kusursuz bir çocuk verirsen muhakkak şükredenlerden olacağız.' diye duâ ettiler. Fakat (Allâh) onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği bu çocuk hakkında (sonradan insanlar) Allâh'a ortak koştular. Allâh ise onların ortak koştuğu şeyden yücedir." (A'râf, 7/198-190)

Bu âyetlerde şirk, mücerret bir isimlendirmedir. Burada ibâdette değil, itâât açısından bir şirk, Allâh'a ortak koşma söz konusudur.

Bu konuda delilleri tekrarlamamızın nedeni duâ'nın *"çağrı, yalvarıp yakarma, niyaz, (nidâ)"* olmasından dolayıdır. Zîra tefsîrciler yerine göre duâ ile ilgili her âyete beş anlamdan birini vermişlerdir.

Lügatte duânın aslı, îmân'dır. *Istılâhta* ise duâ, Allâh'a rağbet etmektir. Duâ şöyle tanımlanmıştır: **"İhtiyâç sâhibinin, ihtiyâcını giderene, ihtiyâcını bildirmesidir."**

İnsanlardan mal isteyen kimselerin bu hareketlerinin yerildiğine dâir birçok nâs vârid olmuştur. Özellikle de malı kendisine yettiği, muhtâç olmadığı ve beslenme açığını kapattığı halde insanlardan isteyenler şiddetli bir azâb ile yerildiği halde, nasıl olur da kişi ihtiyâçlarının giderilmesini bir ölüden isteyebilir?!

"...Rabbinin her şeye şâhit olması sana yetmez mi?" (Fussilet, 41/53)

Yüce Allâh, Cin sûresinde de şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz mescidler, (yalnızca) Allâh'a aittir. Öyleyse, Allâh ile beraber başka hiçbir şeye kulluk etmeyin." (Cin, 72/18)

Ahkâf sûresinde şöyle buyuruluyor:

"Allâh'ı bırakıp da kıyâmet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek şeylere ibâdet edenden daha sapık kim olabilir? (Oysa) onlar, bunların ibâdetlerinden habersizdirler. Kıyâmet günü insanlar bir araya toplandığı zamân ibâdet ettikleri seyler kendilerine düşman kesilirler. Ve onların kendilerine ibâdet etmelerini reddederler." (Ahkâf, 46/5-6)

Yüce Allâh, Yûnus sûresinde ise şöyle buyuruyor:

"Allâh'ı bırakıp da sana fayda veya zarâr vermeyecek şeylere ibâdet etme. Eğer bunu yaparsan, o taktirde sen mutlaka zâlimlerden olursun." (Yunus, 10/106)

Mü'minûn sûresinde şöyle buyruluyor:

"Kim ilâhlığını ispât edecek hiçbir delîli olmamasına rağmen, Allâh'la beraber başka bir ilâha ibâdet ederse, âhirette Rabbinin huzurunda hesâbını verecek, cezâsını cekecektir. Şurası muhakkak ki kâfirler aslâ iflâh olmazlar." (Mü'minûn, 23/117)

Ankebût sûresinde de yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Gemiye bindikleri zaman, dîni yalnız O'na has kılarak (ihlâsla) Allâh'a yalvarırlar. Fakat onları sâlimen karaya çıkarınca, bir bakarsın ki, (Allâh'a) ortak koşmaktadırlar." (Ankebût, 29/65)

Bu âyetlerden anlasılıyor ki, her kim Allâh'tan başkasına duâ ederse sapıklığa düşmüş, nefsine zulmetmiş, müşrik ve kâfir olmuş olur. Son âyette geçen *"Lâm"* harfi âkıbet lâmı, yani netîce îtibârıyla onların vardıkları noktayı belirten lâm'dır. Benzer bir deyişle, şirk koşmalarının netîcesi küfür ve temettû, dünyâ nîmetlerinden yararlanmadır.

Eğer denilse ki, ***"Duâ eden, yakınlaşmayı dilemiş ve duâsıyla Allâh'tan şefâât isteğinde bulunmuşşa durum ne olur?"*** Ona şöyle cevâp vermek mümkündür: **'Bu, aynen müşriklerin duâ ederken diledikleri şeye benziyor.'** Müşrikler, isteklerini şöyle ortaya koyuyorlardı:

"... Onlara sadece, bizi Allâh'a yaklaştırsınlar diye (ibâdet) duâ ediyoruz..." (Zümer, 39/3)

Diğer bir âyette şöyle buyruluyor:

"Onlar Allâh'ı bırakıp kendilerine ne zarâr ne de fayda verebilecek şeylere ibâdet ediyorlar ve 'Bunlar, Allâh katında bizim şefââtçilerimizdir.' diyorlar." (Yûnus, 10/18)

Bundan bir önce zikrettiğimiz Zümer sûresindeki âyet şöyle bitiyor:

"...Doğrusu Allâh ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Allâh, şüphesiz yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez." (Zümer, 39/3)

İkinci olarak zikrettiğimiz Yunus sûresindeki âyet ise şöyle bitiyor:

"...Allâh onların koştukları ortaklardan uzak ve Yücedir." (Yûnus, 10/18)

Sayet: ***"Onlar, kendilerini sapıklıkta değil, bilakis hidâyette, doğru yolda görüyorlar."*** denilirse, onlara Yüce Allâh'in şu âyet-i kerîmesiyle cevâp veririz:

"De ki: "Rabbim adâleti emretti. Her secde ettiğinzde yüzlerinizi O'na çevirin ve dîni yalnız Allâh'a has kilarak O'na duâ edin/yalvarın. İlkin sizi yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz. O, bir grubu doğru yola iletti, bir gruba da sapıklık müstahak oldu. Çünkü onlar Allâh'ı bırakıp şeytânları kendilerine dost edindiler. Böyleyken kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar." (A'râf, 7/29-30)

Bu âyetler, dîninde hak üzerinde olduğunu zanneden kimsenin inatçı bir inkârcı ile aynı konumda olduğuna, onunla eşit düzeyde bulunduğuna delîldir. **İbn Abbâs** (Türkçeye *'adâlet'* olarak çevrilen) âyetteki *"kıst"* kelimesini *"Lâ ilâhe illa-Allâh"* olarak; **Dehhâk** ise *"Tevhîd"* olarak tefsîr etmiştir.

Yüce Allâh şöyle buyuruyor:

"Kim Rahmân'ı zikretmekten gâfil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytânı ona musallat ederiz. Şüphesiz bu şeytânlar onları doğru yoldan alıkoyarlar da onlar kendilerini doğru yolda sanırlar." (Zuhruf, 43/36-37)

Beğavî, (r.h.) Yûnus suresinde geçen, **"Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemilerde içindekileri tatlı bir rüzgarla alıp götürdükleri ve (yolcular) bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dîni yalnız Allâh'a has kılarak, 'Andolsun eğer bizi buradan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız.' diye Allâh'a yalvarırlar."** (Yûnus, 10/22) âyetini tefsîr ederken şöyle demektedir:

"Duâ ederken samîmiyetle Allâh'a yöneldiler, duâyı sadece Allâh'a yaptılar ve Yüce Allâh'tan başka hiç kimseye duâ etmediler, niyazda bulunmadılar."

Böylece anlaşılmış oldu ki duâ; *'dîn ve ihlâstır'*. Bu da *"Tevhîd"*dir. Allâh'tan başkasına yapılan duâ ise hic şüphesiz şirktir.

Eger; ***"Allâh'tan başkasına yapılan duâ, uğursuzluk telakkîsi bulunan şeylere veya Allâh'tan başkası adına yapılan yemîn gibi*** **-ki bu tür bir yemîn şirk olarak vârid olmuş, fakat küçük şirk olarak tefsîr edilmiştir-** ***küçük şirk kapsamına girer."*** denirse, buna şöyle cevap vermek mümkündür:

Şayet yaratılanlara, Allâh'a yapılan ta'zîm gibi bir ta'zîm kastıyla yemîn edilmişşe, yapılan yemîn büyük şirk kapsamına girer.

Bu konuda şunları söylemek mümkündür; Bu iki şey (Allâh'tan başkasına duâ ile Allâh'tan başkası adına yapılan yemîn) aynı şeyler değildir. Çünkü yemîn ve uğursuzluğa inanma, önceleri yasak değildi. Ancak İslâm geldikten bir müddet sonra yasaklanmıştı. Hatta ilk dönemlerde sahâbe-i kirâmın Allâh adını zikrederken, araya bir *"vâv,"* yani "ve" bağlacı koyarak Allâh ile beraber başka seylerin de adını söyleyerek yemîn ettikleri şeklinde haberler bize kadar ulaşmıştır.

Ancak duâda, kendisine duâ edilen varlığın kişiye zarâr veya fayda vereceği şeklinde bir inanç vardır. Zira müşriklerin üzerinde bulundukları şirk şekli, Allâh'tan başkasının ihtiyaçlarını gidermeye, dara düştüklerinde kendilerine yardımcı olmaya, hastalık anlarında şifâ vermeye ve isteklerine cevâp vermeye muktedir olduklarına inanmalarıdır. İşte onların ibâdetleri ve şirkleri bu şekilde pratiğe yansıyordu. Onlar, Allâh'tan başkası önünde boyun eğiyor, saygı duruşunda bulunuyor ve onlar adına kurban kesiyorlardı. Ölülerden ve gâibten (gözle görülmeyen, hissedilmeyen şeylerden) yardım dileyerek duâ ettiklerinde, sözü edilen şeyleri Allâh ile kendi aralarında bir vâsıta olarak görüyorlardı. Oysa İslâm'da bu şeylerin Allâh'a ulaşmada bir vâsıta olarak kabul edilmesi kesinlikle reddedilmiştir. Çünkü bu olay da Yaratan (Khâlık) ile yaratıkların (makhlûk) birbirine benzetilmesi söz konusudur ki, işte en koyu şirk budur. Kuşkusuz peygamberler, ulûhiyyette Allâh'ı birlemek (Tevhîd) ve ibâdetin bütün boyutlarıyla yalnızca O'na yapılmasına dâvet etmek için gönderilmiştir.

İşte bütün bunları, **"Allâh'tan başkası adına yapılan duâ, büyük şirktir."** şeklindeki iddiâmı te'yid etmek için söyledim. Bütün bunlardan sonra kim *"Lâ ilâhe illa-Allâh"* dediği halde yukarıda belirtmeye çalıştığımız konularda Allâh'tan başkasına duâ eder, onlara yalvarıp yakarır ve niyazda bulunursa İslâm'ın binâsını yıkmış, söyledikleriyle çelişkiye düşmüş, onları reddetmiş ve davâsını sahîh kılacak herhangi bir delîl ortaya koymamış olur. Zîra iddiâ, delîllerle desteklenmediği müddetçe, iddiânın sâhipleri sefiller, zavallılar ve aklını kullanmayan konumuna düşürür.

Bu hususta Yüce Allâh Ankebût sûresinde şöyle buyuruyor:

"Doğrusu Allâh, kendini bırakıp da yalvardıkları şeyi bilir. O, güçlüdür, Hakîm'dir." (Ankebût, 29/42)

Yine bu konuda Yüce Allâh, Yûnus sûresinde ise şöyle buyuruyor:

"İyi biliniz ki, göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allâh'ındır. O halde Allâh'ı bırakıp (O'na) ortak koşanlar, neyin ardına düşüyorlar? Doğrusu onlar, zandan başka bir şeyin ardına düşmüyorlar ve onlar sadece yalan söylüyorlar." (Yûnus, 10/66)

Müellif:

الشيخ محمد بن أحمد بن عبدالقادر الحفظي الشافعي رحمهم الله
eş-Şeyh Muhammed İbn Ahmed İbn 'Abdi-l Kâdir el-Hafzî es-Şâfi'î (r.h.)

Eser:

درجات الصاعدين الى مقامات الموحدين - الدرجة الخامسة
Derecâtu-s Sâ'idîn ilâ Makâmâti-l Muvahhidîn (H. 1222)

الدرجة الخامسة

إن الدعاء من العبادة : بل هو مخها ورأسها وافضلها، وفى الحديث "أكرم شئ على الله الدعاء" وورد " أفضل العبادة الدعاء" أخرجه الحاكم وصححه

وورد "الدعاء هو العبادة" أخرجه الترمذى وهذا يدل على الحصر أي حصر الخبر فى المبتدأ، لأجل الفصل بينهما بالضمير، فان دلت قرينة على عدم الحصر، فيكون للتميز بأفضلية ما، وللمبالغة والإهتمام بشأن الشئ، وقد سبق "ان معنى العبادة التوحيد، والدعاء عبادة"

فدعاء غير الله شرك ومن الإدلة على ذلك قوله تعالى: (أدعوا ربكم تضرعاً وخفية إنه لا يحب المعتدين، ولا تفسدوا فى الارض بعد إصلاحها وأدعوه خوفاً وطمعاً إن رحمت الله قريب من المحسنين) فقد جمع فى هاتين الآيتين دعاء العبادة ودعاء المسئلة، وأنهما مختصان بالله تعالى، وفى سورة البقرة قال تعالى: (وإذا سالك عبادى عنى فانى قريب أجيب دعوة الداعى اذا دعان) وسبب النزول يبين أن الدعاء هو النداء والمسألة، لأنهم قالوا "هل ربنا قريب فنناجيه أم بعيد فنناديه" ؟

فنزلت الآية الكريمة، ذكره فى تفسير الجلالين وقال فى سورة الإسراء: (قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن أيا ما تدعوا فله الإسماء الحسنى، ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها وابتغ بين ذلك سبيلا) ، وفى التفسير عن ابن عباس رضى الله عنهما قال : سجد رسول الله صلى الله عليه وسلم بمكة ذات ليلة فجعل يقول "يا الله يا رحمن" فقال ابو جهل ان محمداً ينهانا عن آلهتنا، وهو يدعوا الهين ، فأنزل الله هذه الآية

والنظر في أسباب النزول محط أنظار أسباب العقول، وفي سورة نوح: (قال رب إني دعوت قومي ليلاً ونهاراً فلم يزدهم دعائي إلا فراراً، وأني كلما دعوتهم لتغفر لهم جعلوا اصابعهم في آذانهم) الآية

فهذه نصوص صريحة، ان الدعاء عبادة وانه النداء، وأنه المنهي عنه، وأن المنادىَ يكون الهاً للمنادِي، وأن ذلك شرك وقد قال سبحانه وتعالى: (ثمّ الذين كفروا بربهم يعدلون) وقال سبحانه: (قالوا وهم فيها يختصمون، تالله إن كنا لفي ضلال مبين، إذ نسويكم برب العالمين) وقال تعالى في سورة الأعراف : (فلما تغشاها حملت حملاً خفيفا فمرت به فلما أثقلت دعوا الله ربهما) الى قوله (جعلا له شركاء فيما أتاهما فتعالى الله عما يشركون) ففيه أن الدعاء: (لئن اتيتنا صالحاً لنكونن من الشاكرين) وهنا الشرك في مجرد التسمية، وهنا يقال أشركا في طاعته لا في عبادته، وتكريرنا الإستدلال على أن الدعاء هو النداء، لأن أهل التفاسير يحملون الدعاء أحد خمسة معانٍ بحسب المقام عند كل آية: وأصل الدعاء في اللغة الإيمان، وفي القاموس، الدعاء : الرغبة الى الله، وعرف بأنه رفع الحاجات الى رفيع الدرجات

وقد ورد الوعيد الشديد في ذم من سأل الناس من أموالهم، خصوصاً إذا كان معه ما يكفيه، او ما يعيشه أو يغديه فكيف بمن يسأل الاموات قضاء الحاجات، قال سبحانه : (او لم يكف بربك أنه على كل شئ شهيد) ، وقال (سبحانه وتعالى في سورة الجن: (وأن المساجد لله فلا تدعوا مع الله أحدا

وقال في سورة الإحقاف: (ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له الى يوم القيامة وهم عن دعائهم غافلون، وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين) ، وقال في سورة يونس: (ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فإن فعلت فإنك إذا من الظالمين) وقال في سورة المؤمنين: (ومن يدع مع الله إلها أخر لا برهان له عند ربه فإنما حسابه عند ربه إنه لا يفلح الكافرون)

وقال في سورة العنكبوت : (فإذا ركبوا في الفلك دعوا الله مخلصين له الدين فلما نجاهم الى البر إذا هم يشركون، ليكفروا بما آتيناهم وليتمتعوا فسوف يعلمون) ، ففيهم من الآيات أن من دعا غير الله يكون ضال ظالم مشرك كافر، وهذه اللام لام للعاقبة أي عاقبة شركهم، والكفر والتمتع، فإن قيل : إن الداعي إنما أراد التقرب الى الله بدعوته والشفاعة الى الله

فالجواب : إن هذا عين ما أراده المشركون، بدليل قوله تعالى: (ما نعبدهم إلا ليقربونا الى الله زلفى) وفي الآية الأخرى : (هؤلاء شفعاؤنا عند الله) ، وختم الآية الاولى بقوله : (ان الله لا يهدي من هو كاذب كفار) ، وختم الثانية بقوله سبحانه وتعالى : (عما يشركون) ، فان قيل : إنهم يظنون أنهم على هدى لا أنهم على ضلالة

فالجواب : قال الله سبحانه وتعالى : (قل أمر ربي بالقسط وأقيموا وجوهكم عند كل مسجد وادعوه مخلصين له الدين كما بدأكم تعودون، فريقاً هدى وفريقاً حق عليه الضلالة إنهم اتخذواالشياطين أولياء من دون الله ويحسبون أنهم مهتدون)

ففيه دليل على ان الكافر الذي يظن أنه في دينه على الحق والجاحد المعاند سواء، وقد فسر ابن عباس رضي الله عنهما (القسط) هنا بأ'لا إله إلا الله وفسره الضحاك بالتوحيد، وقال سبحانه :(ومن يعش عن ذكر الرحمن نقيض له شيطاناً فهو له قرين وإنهم ليصدونهم عن السبيل ويحسبون أنهم مهتدون) وفي تفسير البغوي عند قوله تعالى في سورة يونس : (وهو الذي يسيركم في البر والبحر حتى إذا كنتم في الفلك وجرين بهم بريح طيبة وفرحوا بها جاءتها ريح عاصف وجاءهم الموج من كل مكان وظنوا (أنهم أحيط بهم دعوا الله مخلصين له الدين

قال : أي أخلصوا في الدعاء لله ولم يدعوا أحداً سوى الله تعالى. إنتهى

ففيه : أن الدعاء هو الدين، والإخلاص فيه هو التوحيد ودعوة غير الله شرك

فإن قيل : إن الدعاء لغير الله يكون من الشرك الأصغر مثل الطيرة والحلف بغير الله لأنه قد ورد أنها شرك وفسروها بالأصغر

فالجواب : إن الحلف يكون تارة من الأكبر إذا قصد به تعظيم المخلوق كتعظيم الله، وأيضاً لا مساواة لأن الحلف والطيرة لم يقع النهي عنهما إلا بعد مدة من الإسلام ووقع من الصحابة بعد إسلامهم كالمشرك بالنوع أيضاً

وأما الدعاء لإعتقاد النفع والضر من المدعو من دون الله لقضاء الحاجات، وإغاثة اللهفات، وشفاء المريض، وقضاء الغرض، فهو الذى كان عليه المشركون، وهذه عبادتهم وشركهم، والعكوف والذبح ونحوهما فروع هذه المطالب، ونتيجة إشكال دعوة الميت والغائب يجعلوا منهم وسائط بينهم وبين الله، والوساطة فى هذا منتفية، وفيها تشبيه للخالق وهى شرك محض

والبعث والدعوة لتوحيد الإلوهية، وهى : العبادة وأن تكون كلها لله وهذا هو المراد عند القول : إن دعاء غير الله شرك أكبر، ومن قال لا إله إلا الله ودعا غير الله على ما ذكرنا فقد هدم مبناه، ونقض ما قاله ونفاه، ولم تصح بينته على دعواه والدعاوى ما لم يقيموا عليها بينات أبناؤها أدعياء، والله سبحانه وتعالى يقول فى سورة يونس: (ألا إن لله من فى السموات ومن فى الإرض وما يتبع الذين يدعون من دون الله شركاء إن يتبعون إلا الظن، وان هم الا يخرصون)

...

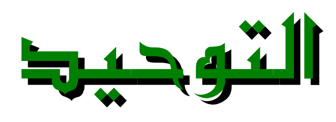
والحمد لله رب العالمين

وصلى الله وسلم على سيدنا محمد وآله وصحبه أجمعين

حرر بشهر شوال سنة 1222هـ

الفقير الى الله (محمد بن أحمد الحفظى)، غفر الله لهما

لا إله إلا الله

التوحيد